

Geschiedenis van het deurwaardersambt

Citation for published version (APA):

van Rhee, C. H. (1999). Geschiedenis van het deurwaardersambt: Van “nederige dienaar” tot zelfbewuste professional. *Justitiële Verkenningen*, 1999(3), 19-30.
<https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/jv199903-over-gerechtsdeurwaarders.aspx>

Document status and date:

Published: 01/01/1999

Document Version:

Accepted author manuscript (Peer reviewed / editorial board version)

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the “Taverne” license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

C.H. van Rhee, 'Geschiedenis van het deurwaardersambt. Van "nederige dienaar" tot zelfbewuste professional', in: *Over Gerechtsdeurwaarders, Justitiële verkenningen*, 3-99 WODC, 1999, p. 19-30.

DE DEURWAARDER

Van 'nederige dienaar' tot zelfbewuste professional

Prof. mr. C.H. van Rhee

Universiteit Maastricht

Inleiding

Reeds geruime tijd bestaat de verwachting dat nieuwe regelgeving met betrekking tot het deurwaardersambt zal worden ingevoerd. Deze regelgeving is vervat in het wetsontwerp houdende een Gerechtsdeurwaarderswet (TK 1991-92, 22 775, nrs. 1-3). Aan invoering van een Gerechtsdeurwaarderswet bestaat grote behoefte. Dit hangt samen met het feit dat de omstandigheden waaronder de deurwaarder zijn werkzaamheden verricht snel veranderen. Ook het takenpakket van de deurwaarder blijkt niet statisch van aard te zijn. De bestaande regelgeving in de vorm van het Deurwaardersreglement sluit steeds minder aan op de huidige situatie. Deze regelgeving wortelt sterk in de negentiende eeuw, een periode waarin de bekende processualist R. van Boneval Faure het volgende schreef: 'De deurwaarder neemt als dienaar van het rechterlijk collegie en als de officieele bode van de partijen en hare vertegenwoordigers, eene zeer nederige plaats in de rechterlijke macht in; toch zijn hem vele zeer gewichtige werkzaamheden toevertrouwd en kunnen zijne handelingen belangrijken invloed hebben op de rechten der gedingvoerende partijen.' Deze passage kan niet als maatgevend voor de tegenwoordige situatie worden gezien. In de eerste plaats beperken de werkzaamheden van de deurwaarder zich niet tot hetgeen Van Boneval Faure noemt. Deze schrijver geeft immers slechts een opsomming van de zogenoemde ambtelijke taken van de deurwaarder (vgl. de artikelen 7 en 14 van het

Deurwaardersreglement en artikel 2 van Wetsontwerp 22 775). Daarnaast houdt de deurwaarder zich bezig met tal van andere, niet-ambtelijke werkzaamheden (vgl. artikel 26 van het Deurwaardersreglement en artikel 17 van Wetsontwerp 22 775). Bovendien is op het vlak van de ambtelijke taken enige verandering te signaleren. Het optreden als ‘dienaar van het rechterlijk collegie’ heeft immers belangrijk aan betekenis ingeboet, aangezien de dienst ter terechtzitting momenteel veelal door gerechtsboden wordt verricht. Raadpleging van het Deurwaardersreglement zou anders doen vermoeden.

In het nu volgende komen enige hoofdmomenten uit de geschiedenis van het deurwaardersambt aan de orde. Hieruit zal blijken dat de deurwaarder is opgeklommen van een slecht geschoolde ambtenaar met een laag sociaal aanzien tot een professional met een gedegen vakkennis, die zich niet meer zou thuisvoelen op de aan hem door Van Boneval Faure toebedachte ‘zeer nederige plaats’.

Het ontstaan van het deurwaardersambt

Verscheidene auteurs die in het verleden beschouwingen aan de geschiedenis van het deurwaardersambt hebben gewijd, vermelden dat reeds de Romeinen functionarissen kenden die belast waren met deurwaarderswerkzaamheden. Inderdaad bevat onze belangrijkste kenbron van het Romeinse recht, het zogenoemde *Corpus Iuris Civilis*, dat in de zesde eeuw op bevel van de Byzantijnse keizer Justinianus werd samengesteld, teksten waarin personen worden genoemd die met deurwaarderswerkzaamheden waren belast. In het procesrecht vanaf de vijfde eeuw vinden wij deze personen aangeduid als *exsecutores*. Hiermee werd echter geen afzonderlijk ambt aangeduid, aangezien een veelheid van functionarissen geroepen kon worden om naast haar overige functies enige deurwaarderswerkzaamheden te verrichten. De oorsprong van onze moderne deurwaarder kan dan ook zeer zeker niet in het Oost-Romeinse rijk worden gezocht. Wel is het zo dat de benaming *exsecutor* als gevolg van de grote invloed van het Romeinse recht (receptie) in het middeleeuwse Europa werd overgenomen en de aanduiding vormde voor een groep personen die belast was met de

tenuitvoerlegging van allerhande gerechtelijke akten.

De wieg van de hedendaagse deurwaarder stond in Frankrijk. Wij komen een vroege vermelding van deze functionaris tegen bij het *Châtelet de Paris*, een koninklijke rechtbank met jurisdictie voor Parijs en omgeving. Twee tijdens de regering van de Franse koning Philips de Schone uitgevaardigde regelingen worden traditioneel als het beginpunt van het deurwaardersambt beschouwd. Zij dateren van respectievelijk november 1302 en 12 juni 1309 en handelen over zogenoemde *sergents*. Deze *sergents* hadden bevoegdheden op het gebied van de tenuitvoerlegging en zij moeten worden onderscheiden van *huissiers*, die met de dienst ter terechtzitting, zoals het uitroepen van zaken, waren belast. Langzamerhand zien wij echter, dat ook de *huissier* executiebevoegdheden krijgt. Het onderscheid tussen het ambt van *sergent* en dat van *huissier* verliest daardoor zijn scherpte, hoewel het nog lange tijd zal blijven bestaan. Overigens betwijfel ik of de regelgeving van 1302 en 1309 inderdaad het beginpunt van het deurwaardersambt vormt. De ordonnantie van 1302 wekt allerminst de indruk dat het ambt van *sergent* nieuw is, maar lijkt eerder gericht op de beperking van het aantal *sergents* ('il aura oudit chastelet quatre-vingts sergens à cheval et non plus').

In de oude Nederlanden, die ruwweg het grondgebied van de huidige Benelux en gedeelten van Noord-Frankrijk omvatten, deed het deurwaardersambt op een vroeg moment zijn intrede bij de 'Camere van den rade' te Rijsel (Lille). Volgens J. Buntinx werd aldaar op 28 mei 1390 ene Rogier le Beir als *huissier de la Chambre du Conseil* benoemd. De invoering van het deurwaardersambt in Rijsel is een van de vele voorbeelden van de overname van Franse instellingen in de Lage Landen. Andere rechterlijke instanties volgden het voorbeeld van Rijsel al snel. Bij de Raad van Brabant werd Arnold Quadegans op 16 februari 1431 als deurwaarder benoemd. De Hofraad van de Bourgondische Hertogen en de hieruit gegroeide Grote Raad van Mechelen kenden ook reeds in een vroeg stadium deurwaarders. J. van Rompaey meldt dat de hofordonnanties vanaf 1426 tot en met 1449 telkens acht deurwaarders van wapenen vermelden. In het graafschap Holland komen we in dezelfde periode eveneens deurwaarders

tegen. Hoewel de auteurs die over dit onderwerp schreven, stellen dat een vroegste vermelding van de deurwaarder in artikel 81 van de instructie van het Hof van Holland uit 1462 wordt gevonden, blijkt uit de memorialen van dit Hof, dat reeds op 13 december 1435 ene Pieter de Nijs tot deurwaarder werd benoemd. In januari 1442 werd Jacob van der Straten aangesteld om Pieter tijdens diens afwezigheid te vervangen.

Ministerieplicht

Door de aard van zijn werkzaamheden was (en is) de deurwaarder niet een bij ieder geliefd persoon. Sterker nog, door sommigen wordt zelfs verkondigd dat hij 'in het mensdome een der minst geziene persoonlijkheden [is]' (Korporaal, 1939, p. 5). Ook in het verleden werd deze ambtenaar in de uitoefening van zijn functie regelmatig geconfronteerd met een verregaande mate van agressie en wederspanning. M. Teekens meldt in zijn proefschrift, dat sommige edelen er niet voor terugdeinsden de deurwaarder door het venster te werpen of hem zelfs te doden. Gruwelijk is het lot van de deurwaarder wiens oren werden afgesneden, en tragisch is het geval van zijn ambtsgeenoot die gedwongen werd zijn exploit (dat waarschijnlijk van perkament was) op te eten.

In het licht van het gevaar dat de deurwaarder bij het uitvoeren van zijn ambtsverrichtingen liep, is het niet dan begrijpelijk dat deze functionaris in bepaalde gevallen onwillig was tot dagvaarding of tenuitvoerlegging over te gaan. Vandaar dat werd besloten tot invoering van de zogenoemde ministerieplicht. Deze ministerieplicht houdt in dat de deurwaarder verplicht is zijn ambtelijke taken waar nodig uit te voeren. Wij komen haar reeds tegen bij de bekende Vlaamse jurist Philips Wielant. Wielant schreef rond 1500 een handleiding voor deurwaarders onder de titel '*t Officie van den duerwaerderscepe*'. In artikel 1 van deze handleiding vinden wij de volgende vermelding: 'Ende en mach de duerwaerdere niemende ontsegghen zijnen dienst met dat hij es persoon publicque.' (Momenteel vinden we de ministerieplicht in artikel 13 lid 1 van het Deurwaardersreglement.)

Enige taken en bevoegdheden van de deurwaarder-oude-stijl

De veelheid van taken die de deurwaarder tijdens het *ancien régime* had, kan binnen kort bestek niet uitputtend worden behandeld. Ik zal mij dan ook beperken tot twee voorbeelden, die ik ontleen aan het archief van de Grote Raad van Mechelen, een der hoogste rechterlijke colleges in de Nederlanden. Het betreft hier het uitbrengen van de dagvaarding en de tenuitvoerlegging van vonnissen op onroerende zaken. Deze voorbeelden zijn representatief wat betreft gelijkaardige werkzaamheden van de deurwaarder bij de andere rechterlijke colleges in de toenmalige Nederlanden. Overigens diende de deurwaarder van de Grote Raad zijn werkzaamheden, net als bij de andere colleges, uit te voeren gewapend met zijn deurwaardersstaf, het equivalent van de penning met het oranje lint uit latere tijden (penning en lint spelen een belangrijke rol in de recente Nederlandse film 'Karakter' naar het gelijknamige boek van Bordewijk).

De dagvaarding

Op het gebied van het uitbrengen van de dagvaarding had de taak van de deurwaarder een welhaast nog groter gewicht dan tegenwoordig. Hij was immers niet slechts belast met het aanzeggen van de eerste dag in rechte, maar kon in voorkomende gevallen ook allerlei onderzoeksbevoegdheden uitoefenen en dwangmaatregelen treffen. Deze bevoegdheden vloeiden voort uit het feit dat een deurwaarder, anders dan tegenwoordig, niet rauwelijks op verzoek van een rechtzoekende tot dagvaarding voor een hoog rechterlijk college kon overgaan. Hij mocht zijn werkzaamheden immers slechts verrichten indien hij daartoe in naam van de landsheer werd gemachtigd. Deze machtiging werd door de rechtzoekende door middel van een aan de landsheer gericht verzoekschrift verkregen. De rechtzoekende diende de machtiging (een zogenoemd *mandement*, ook wel *provisie van justitie*) aan de deurwaarder ter hand te stellen. In dit document stond precies omschreven hoe de deurwaarder moest handelen. Ingeval hij de wederpartij louter behoefde te sommeren op een bepaalde rechtsdag voor de rechter te verschijnen, verschilde zijn taak niet zeer van die der hedendaagse deurwaarders. Dit was anders als de aan hem verstrekte machtiging de opdracht bevatte de wederpartij voorafgaand aan een eventuele dagvaarding

een bevel te doen.

Twee hoofdcategorieën bevelen werden bij de zestiende-eeuwse Grote Raad onderscheiden: bevelen die aanleiding konden geven tot dwangmaatregelen (*bevelen stadhoudende*) en bevelen die hiertoe geen aanleiding gaven (*simpele bevelen*). In het geval van een bevel zonder de mogelijkheid van dwangmaatregelen stond het de wederpartij vrij al dan niet aan het bevel gevolg te geven. Zo zij dit niet deed, werd haar een dag in rechte aangezegd, terwijl indien zij het bevel opvolgde de zaak, op een enkele hier niet te bespreken uitzondering na, ten einde was. Bevelen die aanleiding konden geven tot dwangmaatregelen konden echter niet zonder meer genegeerd worden. Het was beter aan deze bevelen te voldoen, indien gewenst onder protest. Dit protest leidde tot dagvaarding. Weigering aan bevelen stadhoudende gevolg te geven, vormde aanleiding tot het treffen van dwangmaatregelen. Opvallend is dat deze dwangmaatregelen werden getroffen voordat de wederpartij door de rechter gehoord was. Daarom werd de deurwaarder slechts gemachtigd tot het doen van bevelen stadhoudende als het aan degene die de provisie van justitie verstreekte onmiddellijk evident was dat de rechtzoekende gerechtigd was tot hetgeen hij eiste. Daarenboven diende de deurwaarder de zaak grondig te onderzoeken alvorens hij zijn bevelen stadhoudende deed. In het kader van dit onderzoek kon hij schriftelijk bewijsmateriaal verzamelen, en tevens kon hij overgaan tot het horen van getuigen. Kopieën van het schriftelijk bewijsmateriaal hechtte de deurwaarder vast aan het door hem op te maken proces-verbaal van zijn verrichtingen. Een verslag van het getuigenverhoor diende eveneens aan het proces-verbaal te worden gehecht, en wel toegesloten en gezegeld.

De dwangmaatregelen die de deurwaarder kon treffen verschilden naar gelang de aard van de zaak. Indien een bevel tot het betalen van een bepaald bedrag niet werd opgevolgd, konden vermogensbestanddelen van de wederpartij worden geëxecuteerd. In het geval van bevelen tot het verrichten van bepaalde handelingen werden deze handelingen bij weigering verricht door een derde op kosten van de weigerende partij, of werd, indien slechts de wederpartij deze handelingen kon verrichten,

lijfswang toegepast. Een bevel tot het nalaten van bepaalde handelingen werd kracht bijgezet door middel van een dwangsom die verbeurd werd aan de landsheer. Het bedrag van deze dwangsom werd door de deurwaarder bepaald, rekening houdend met de omvang en het belang van de zaak.

Tenuitvoerlegging op onroerende zaken

Uitgebreide bevoegdheden kwamen de deurwaarder toe bij de zeer gecompliceerde procedure tot tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen op onroerende zaken. Deze procedure was zo gecompliceerd aangezien de belangen van allen die enig recht hadden op deze zaken beschermd dienden te worden. Bedacht moet worden dat openbare registers in de zestiende eeuw niet bestonden.

Net als bij de dagvaarding kon de deurwaarder bij executie slechts tot actie overgaan uit kracht van een aan hem namens de landsheer te verlenen machtiging. Op grond van deze machtiging beval de deurwaarder de debiteur binnen een zekere termijn aan zijn verplichtingen te voldoen. In plaats van tot betaling over te gaan, kon de debiteur vermogensbestanddelen aanwijzen waarop tenuitvoerlegging mogelijk was. Zo hij noch betaalde noch vermogensbestanddelen aanwees, behoorde het tot de taak van de deurwaarder deze vermogensbestanddelen te identificeren en er vervolgens beslag op te leggen.

Indien het beslag werd gelegd op onroerende zaken, bood de deurwaarder deze te koop aan door middel van het lezen van een viertal proclamaties, drie gewone en een extra proclamatie bij wijze van welwillendheid. De proclamaties werden gedaan op een zondag in de kerk van de plaats waar de zaak gelegen was, voorafgaand aan de Hoogmis. Elk zogenoemd 'kerkgebod' werd vervolgens herhaald op de daaraan volgende weekmarkt (voorzover althans een dergelijke markt op de plaats waar de onroerende zaak gelegen was werd gehouden). Telkens sloeg de deurwaarder een biljet met de inhoud van de proclamaties aan op de plek waar deze proclamaties waren afgelezen.

De proclamaties volgden elkaar op met een interval van precies twee weken. Een langere termijn mocht

niet verstrijken omdat dan de vorige uitroepingen hun werking zouden verliezen. Dat hieraan strikt de hand werd gehouden, blijkt uit het feit dat een deurwaarder zich, om een proclamatie voor te lezen, ondanks zware ijsgang te Vianen liet overvaren en daartoe vier mannen inhuurde die het ijs moesten breken.

In zijn proclamatie verklaarde de deurwaarder onder andere dat hij de beslagen zaak te koop zou aanbieden aan de hoogste bieder bij het uitgaan van een te dien einde te ontsteken kaars. Hoewel deze kaarsbranding een wel zeer archaische methode lijkt, moet bedacht worden dat we haar nog in 1993 in Franse handboeken vermeld vinden als wijze van verkoop voor het gerecht. Tijdens het branden van de kaars kon op de onroerende zaak worden geboden. Bovendien werden derden opgeroepen hun eventuele bezwaren tegen de voorgenomen verkoop kenbaar te maken, bijvoorbeeld omdat zij zakelijke rechten op de bewuste zaak pretendeerden. Indien deze rechten namelijk niet zouden worden erkend tijdens de executieprocedure, vervielen zij, hetgeen een uitzondering vormde op het zogenoemde *droit de suite* van zakelijke rechten. In zijn laatste proclamatie maakte de deurwaarder bekend waar en wanneer de eigenlijke veiling gehouden zou worden. Voorafgaand aan deze veiling liet hij een omroeper de veiling aankondigen. Daarna nodigde hij potentiële kopers en diegenen die bezwaar tegen de executieveiling wilden aanvoeren uit om zich bekend te maken. Vervolgens las de deurwaarder onder andere het vonnis op grond waarvan hij tot executie overging voor, en maakte hij de veilingvoorwaarden bekend. Daarna ontstak hij een kaars, waarna het bieden kon beginnen. Bij het uitgaan van de kaars kwam de koop tot stand door middel van 'handjeklap'. De koopovereenkomst werd gesloten onder de ontbindende voorwaarde dat zij niet werd goedgekeurd door de rechter. Daarmee waren de werkzaamheden van de deurwaarder voltooid. De aansluitende goedkeuringsprocedure was een zaak van de geëxecuteerde, de veilingkoper, derden-belanghebbenden en de rechter. Indien de rechter de verkoop goedkeurde, was overigens de procedure nog niet ten einde, aangezien het goedkeuringsvonnis van een zegel moest worden voorzien. De dag voor de zegeling van dit vonnis werd openbaar aangekondigd en een ieder die op deze dag een hogere prijs voor de geveilde zaak wilde bieden dan de op de executieveiling geboden

prijs, werd uitgenodigd dit te doen. Pas op het moment waarop het signet uit de was werd getrokken, ontstond duidelijkheid omtrent de uiteindelijke koper. Immers, vanaf dat moment was het uitbrengen van een hoger bod niet meer mogelijk.

De moderne deurwaarder

Regelgeving

Hierboven hebben wij gezien dat het deurwaardersambt in de middeleeuwse Nederlanden naar Frans model werd vormgegeven. Frankrijk gaf ook de aanzet tot vormgeving van het deurwaardersambt op ons grondgebied in de recentere geschiedenis. Een zeer belangrijk document vormt in dit opzicht het Napoleontische Decreet van 14 juni 1813, dat hier te lande gelding had aangezien ons land tot eind 1813 onderdeel van het Franse keizerrijk uitmaakte. De eerste titel van dit Decreet regelde de voorwaarden voor benoeming en de standplaats van de deurwaarders, terwijl des deurwaarders bevoegdheden en plichten werden omschreven in de tweede titel. Het Decreet van 1813 werd na het herwinnen van de onafhankelijkheid gehandhaafd, om enige decennia later te worden vervangen door het zogenoemde Reglement IV van 14 september 1838 (Stb. no. 36). Anders dan het Decreet van 1813, bevatte Reglement IV een veel minder uitgebreide regeling van het deurwaardersambt (het telde slechts 14 artikelen, terwijl het Decreet er meer dan 100 bevatte). In 1934 werd Reglement IV vervangen door het nog steeds geldende en meermalen gewijzigde Deurwaardersreglement. Een belangrijke wijziging betrof de schrapping van het woord 'mannelijke' bij besluit van 2 juni 1956, waardoor voor vrouwen de mogelijkheid ontstond het ambt uit te oefenen. Zoals uit de inleiding bleek, is momenteel een ontwerp-Gerechtsdeurwaarderswet aanhangig, die het oude Deurwaardersreglement moet gaan vervangen. Voor invoering van een dergelijke wet beijveren de deurwaarders zich vanaf de jaren zeventig van deze eeuw. Een eerste ontwerp-deurwaarderswet werd in deurwaarderskringen opgesteld onder de bezielende leiding van M. Teekens (zie bijlage 1 in Teekens, 1973).

Beroepsorganisaties en tijdschriften

Op 14 december 1873 werd de 'Vereeniging van Deurwaarders bij de verschillende rechtscollegiën in Nederland' opgericht. In 1998 vierde deze vereniging, momenteel bekend onder de naam 'Koninklijke Vereniging van Gerechtsdeurwaarders' (KVG), haar 125-jarig bestaan. Dit jubileum werd opgeluisterd met een congres en de heruitgave van het deurwaardershandboek van J. Franse. Ter gelegenheid van het jubileum kwam ook een bijzonder nummer van het door de vereniging uitgegeven tijdschrift *De Gerechtsdeurwaarder* (voorheen *Justitia*) uit met tal van wetenswaardigheden over de huidige deurwaarderspraktijk.

De KVG vervult zeer belangrijke taken op het gebied van de kwaliteitsbeheersing. Zo functioneert onder haar hoede een arbitragecommissie, die zorg draagt voor geschillenbeslechting tussen KVG-leden onderling en KVG-leden en derden (bijvoorbeeld omtrent de hoogte van declaraties). Bovendien draagt de KVG zorg voor tuchtrechtspraak en de uitvoering van een klachtregeling (bemiddeling). Nadeel van deze kwaliteitszorg binnen KVG-verband is dat deurwaarders zich aan het aldus gerealiseerde toezicht kunnen onttrekken door hun lidmaatschap van de KVG op te zeggen. Daarom wordt momenteel gestreefd naar de oprichting van een Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie. Deze zal met name dienen om de gedrags- en beroepsregels dwingende kracht te geven.

Naast de KVG bestaat de op 2 september 1902 opgerichte Bond van Personeel werkzaam in de Rechtspraktijk en van Candidaat-Deurwaarders (JUPECA). JUPECA komt op voor de materiële belangen van zijn leden, bijvoorbeeld op het gebied van de pensioenvoorziening. Samen met de KVG is de bond betrokken bij de deurwaardersopleiding (zie hieronder). Sinds 1907 geeft JUPECA een eigen tijdschrift uit onder de titel *De Rechtsstrijd*.

Op internationaal vlak is er de *Union internationale des huissiers de justice et officiers judiciaires*. Deze vereniging werd in 1952 opgericht en houdt zich bezig met internationale vraagstukken rond het

deurwaardersambt, zoals bijvoorbeeld de vormgeving van een Europese titel.

Opleiding

Met de opleiding van de deurwaarder was het lange tijd droevig gesteld. Gedurende het *ancien régime* werden dan ook aan deze ambtenaar geen hoge eisen gesteld: hij moest kunnen lezen en schrijven, maar zelfs aan die vereisten voldeed hij niet altijd. Zo nu en dan wordt in de regelgeving van de verschillende rechterlijke colleges, bijvoorbeeld in de Albertine Ordonnantie van de Raad van Brabant, gesproken over een examen dat de deurwaarder moest worden afgenomen, maar ook hier nam men het niet zo nauw mee. Het gevolg was dat het aanzien van de deurwaarder gering was. A. Gaillard haalt in zijn geschiedenis van de Raad van Brabant achttiende-eeuwse auteurs aan die klagen over het minderwaardige slag lieden dat tot deurwaarder werd benoemd. Het Franse Decreet van 1813 en het Nederlandse Reglement IV trachtten in deze situatie verandering te brengen door de eis dat deurwaarders bij voorkeur gekozen dienden te worden uit personen die een geruime tijd onafgebroken gewerkt hadden op het kantoor van een 'praktizijn' of notaris, bij een deurwaarder of aan een bureau van registratie van gerechtelijke akten, of op de griffie van een rechterlijk college. Echter, wettelijke opleidingsvereisten bestonden niet. Klachten bleven dan ook bestaan. In *De Rechtsstrijd* van 1 juni 1927 schrijft ene Berkel onder de titel *Harde Waarheden* het volgende: 'Het vertrouwen in de deurwaarder ... is den laatsten tijd belangrijk naar het nulpunt gezakt. De eene deurwaarder geeft geen antwoord op alle brieven die Ge tot hem richt, de ander heeft een afbetalingsregeling getroffen over door hem geïnde bedragen, gene betaalt alleen wanneer zijn faillissement is aangevraagd, de vierde gaat failliet, wéér een ander voldoet in het geheel niet aan gegeven instructies, zijn collega heeft een hekel aan executies en laat de grossen zich opstapelen, zonder dat het gelukt ook maar één executie gedaan te krijgen. En nóg een ander beteekent zelfs de hem toegezonden exploiten niet, déze pleegt dit verzuim en géne nog een ernstiger. We zitten vol grieven en klachten.' Berkel verwachtte verbetering wanneer de nieuwe generatie deurwaarders haar intrede had gedaan. Deze deurwaarders zouden in het algemeen beter opgeleid zijn, aangezien de wetgever zwaardere eisen dan voorheen aan de capaciteiten van de

deurwaarder begon te stellen. Vanaf 1928 diende immers een staatsexamen te worden afgelegd alvorens men zich kandidaat-deurwaarder mocht noemen, en het hebben van die rang werd vanaf dat moment een vereiste voor benoeming tot deurwaarder (zie tegenwoordig artikel 5 van het Deurwaardersreglement). Een officiële cursus ter voorbereiding op het staatsexamen werd in 1928 echter niet in het leven geroepen.

Een nationale, gecentraliseerde opleiding kwam er pas in de jaren zeventig van deze eeuw op initiatief van de KVG en JUPECA. Hiertoe werd in 1971 de Stichting Vakopleiding Candidaat-Deurwaarder opgericht, die in 1997 werd omgedoopt in de Mr. Dr. M. Teekens Stichting. Namens deze Stichting wordt momenteel in Utrecht de opleiding kandidaat-gerechtsdeurwaarder verzorgd. Deze deeltijdopleiding duurt drie jaar. Na afronding van de opleiding dient de cursist een éénjarige stageperiode als toegevoegd kandidaat-gerechtsdeurwaarder te doorlopen.

De vooropleiding van de cursisten is de afgelopen jaren verbeterd. Het aantal juristen neemt gestaag toe. Momenteel bezit een kwart van de studenten de meesterstitel. Veel cursisten werken naast de studie op een gerechtsdeurwaarderskantoor. Dit kantoor betaalt in de meeste gevallen de opleiding.

Het studieprogramma van de opleiding is gericht op het verwerven van een grondige kennis op het gebied van het materiële en formele privaatrecht. Deze kennis kan zich niet louter meer beperken tot het nationale recht, want ook internationale regelingen als het EEG-executieverdrag eisen de aandacht. Het aandeel van deze internationale regelingen zal in de toekomst groter worden naarmate nieuwe regelingen het licht zien. Hierbij kan gedacht worden aan ontwikkelingen op het gebied van de Europese titel.

Gezien de toenemende complexiteit van het beroep, streven de deurwaarders momenteel naar een academische vorming voor gerechtsdeurwaarders.

Niet-ambtelijke taken

Zoals ik in de inleiding reeds meldde, verricht de deurwaarder zijn ambtelijke taken vooral op het vlak van betekening en executie. Op het gebied van de niet-ambtelijke taken (wetsvoorstel 22 775 spreekt in artikel 17 van ‘nevenwerkzaamheden’) beweegt de deurwaarder zich op een steeds uitgebreider terrein, onder andere op het gebied van de buitengerechtelijke incasso van geldvorderingen. Bovendien verstrekt hij juridische adviezen en verleent hij als gemachtigde juridische bijstand in kantongerechtsprocedures. Vooral de incassowerkzaamheden zijn voor de deurwaarders een zeer belangrijke bron van inkomsten geworden, zodanig zelfs, dat deze inkomsten de verdiensten uit het verrichten van de ambtelijke taken soms overtreffen.

In een artikel in het jubileumnummer van *De Gerechtsdeurwaarder* (1998) suggereert A.W. Jongbloed, dat de deurwaarder er goed aan doet te exploreren of hij zijn niet-ambtelijke taken nog verder kan uitbreiden. De auteur merkt hierover het volgende op: ‘De vraag rijst of gerechtsdeurwaarders in de toekomst nieuwe, civielrechtelijke markten kunnen aanboren door bijvoorbeeld een van hun medewerkers te laten beëdigen als advocaat of door zich te gaan toeleggen op *Alternative Dispute Resolution* c.q. door als *mediator* op te gaan treden [het betreft hier wijzen van geschillenbeslechting buiten de overheidsrechter om, CHvR].’

De toekomst

De deurwaarder zal in de komende jaren met ingrijpende veranderingen worden geconfronteerd. Een voorbode hiervan vormt het rapport van de interdepartementale werkgroep onder voorzitterschap van mr I.W. Opstelten die zich over de deurwaarder boog. In haar rapport van juni 1997 doet deze werkgroep een drietal voorstellen om te geraken tot meer marktwerking in de deurwaardersbranche: de bestaande vaste tarieven voor ambtelijke verrichtingen zouden moeten worden vervangen door maximum-tarieven, er zou, binnen zekere grenzen, een vrije vestiging moeten worden ingevoerd, terwijl deurwaarders ook

de mogelijkheid zouden moeten krijgen buiten het eigen arrondissement te exploiteren. De minister heeft deze aanbevelingen overgenomen. Een eerste voorteken van de nieuwe tijd is reeds nu te bespeuren. Afspraken over territoriale verdeling van het arrondissement behoren tot het verleden; de deurwaarders beschouwen elkaar steeds meer in termen van concurrenten. Niet iedereen vindt dit een goede ontwikkeling. Zo merkt P.A. Neve in het jubileumnummer van de *Gerechtsdeurwaarder* (1998) op: '[...] er [is] wel veel dynamiek maar daarin is weinig goeds te ontdekken. Die marktwerking heeft de collegialiteit radicaal doen verdwijnen [...].' Het oprichten van een Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie voor het afdwingen van gedrags- en beroepsregels is in dit kader geen overbodige luxe. Ditzelfde geldt voor invoering van een wettelijke bescherming voor de titel 'deurwaarder'. Aan beide desiderata wordt thans gewerkt.

Besluit

Binnen de tijdsspanne van een eeuw heeft de deurwaarder zich ontwikkeld van een ondergeschikte, slecht opgeleide ambtsdrager tot een goed opgeleide professional. Belangrijke impulsen voor deze ontwikkeling zijn uitgegaan van de beroepsgroep zelf. Op het gebied van opleiding en kwaliteitsbeheersing vervult de Koninklijke Vereniging van Deurwaarders nog altijd de hoofdrol. Momenteel lijkt de tijd rijp voor een wettelijke consolidatie van hetgeen het eigen initiatief van de deurwaarders heeft opgeleverd. Een Gerechtsdeurwaarderswet zou hiervoor het juiste kader bieden. Helaas laat invoering van deze wet nog altijd op zich wachten. Dit is extra betreuenswaardig, aangezien de deurwaarder onzekere tijden tegemoetgaat, niet in het minst door de steeds verder schrijdende marktwerking. Van de overheid mag worden verwacht dat zij het juiste juridische kader schept waarbinnen deze veranderingen zich kunnen voltrekken. Met kracht moet dan ook bij de wetgever worden aangedrongen op een regeling die tegemoetkomt aan de gerechtvaardigde verlangens van de deurwaarders.

Geraadpleegde literatuur

Berkel

Harde waarheden

De Rechtsstrijd, nr. 11, 1927, p. 4 e.v.

Buntinx, J.

De Audiëntie van de Graven van Vlaanderen. Studie over het centraal grafelijk gerecht (c. 1330-1409)

Brussel, 1949, p. 147

Bruinsma, F.

Domeinmonopolies in het recht: over advocaten, notarissen en deurwaarders

Advocatenblad, nr. 23, 1997, p. 1264 e.v.

Desmaze, C.

Le Châtelet de Paris: son organisation, ses privilèges

Parijs, 1863, pp. 200-235

Faure, R. van Boneval

Het Nederlandsche Burgerlijk Procesrecht

deel 1, Leiden, 1893, pp. 204-209

Franse, J.

De Nederlandsche deurwaarder. Handboek met formulieren voor deurwaarders bij de verschillende rechtscolleges

Zierikzee, 1875 (herdrukt ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van de Koninklijke Vereniging van

Gerechtsdeurwaarders in 1998)

Gaillard, A.

Le Conseil de Brabant. Histoire, organisation, procédure

deel 3, Brussel, 1902 (herdruk Algemeen Rijksarchief, Brussel 1980), pp. 168-204

Instructie

voor den Stadthouder ende Luyden van de Kamer van den Rade (4 september 1462)

In: C. Cau (red.), Groot Placaet-Boeck, deel 3, p. 631 e.v.

Jongbloed, A.W. (red.)

De Gerechtsdeurwaarder

Jubileumuitgave ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van de Koninklijke Vereniging van Gerechtsdeurwaarders, nr. 10, 1998

Kaser, M.

Das römische Zivilprozessrecht

München, 1996 (2de druk, bewerkt door K. Hackl)

Korporaal, Th.

De deurwaarder: zijn ontstaan - zijn bestaan

Assen, 1939

Lettre

homologative d'un règlement du Prévôt de Paris, sur le nombre et les devoirs des sergens (12 juni 1309)

In: Recueil général des anciennes lois françaises, depuis l'an 420 jusqu'à la révolution de 1789, deel 3

(1308-1327), Parijs, z.j., pp. 7-10

Memorialen

van het Hof (den Raad) van Holland, Zeeland en West-Friesland, van den secretaris Jan Rosa

Haarlem-Leiden, 1929-1988

Ordonnance

du Roi et du conseil sur les officiers du Châtelet (november 1302)

In: Recueil général des anciennes lois françaises, depuis l'an 420 jusqu'à la révolution de 1789, deel 2

(1270-1308), Parijs, z.j., pp. 749-751

Rhee, C.H. van

Litigation and Legislation. Civil Procedure at first instance in the Great Council for the Netherlands in

Malines (1522-1559)

Brussel, 1997

Rompaey, J. van

De Grote Raad van de Hertogen van Boergondië en het Parlement van Mechelen

Brussel, 1973, pp. 249-257

Strubbe, Eg. I.

'Tofficie van den duerwaerderscepe' van Ph. Wielant. Oorspronkelijke redactie en latere bewerking

In: Handelingen van de Koninklijke Commissie voor de uitgave der oude wetten en verordeningen van

België, XXIV (1969-1970), Brussel, 1971, pp. 25-76

Teekens, M.

De deurwaarder

Leiden, 1954

Teekens, M.

De Gerechtsdeurwaarder

Deventer, 1973 (Serie recht en praktijk 17)